

Algemene Financiële Beschouwingen
Eerste Kamer

Henk Otten - Fractievoorzitter GO Eerste Kamer

19 november 2019

Voorzitter,

Allereerst mijn felicitaties aan het lid Vendrik met zijn maiden-speech eerder vandaag.

Voorzitter, we zijn de laatste tijd getuige van een interessant politiek fenomeen, namelijk dat de rol van de Eerste Kamer politiek gezien in sneltreinvaart toeneemt.

Waar zaken die in de Tweede Kamer achteloos worden afgehamerd, soms zelfs met algemene stemmen, zoals we zagen bij de Machtigingswet Invest-NL, het speelfonds van Wouter Bos, waar zelfs Forum voor Democratie en de Partij voor de Dieren klakkeloos voorstemden in de Tweede Kamer, komt de Eerste Kamer, in ieder geval een aantal fracties, gelukkig tot voortschrijdend inzicht en bezinning.

Iets soortgelijks zagen we gebeuren bij de stikstof-impasse, waar de motie van GO van 29 oktober jl. met daarin een oproep aan het kabinet om een rationalisatie van de Natura-2000 gebieden door te voeren als een van de oplossingen voor de stikstofcrisis.

Deze motie werd dan weliswaar niet aangenomen in deze Kamer, ook al noemde VVD-fractievoorzitter Jorritsma het "een sympathieke motie" in haar stemverklaring.

Maar inmiddels is deze stikstof-motie van GO binnen een paar weken overgenomen door de coalitie en inmiddels zelfs kabinetsbeleid geworden.

Zo zie je maar... met gezond verstand en realisme in de Eerste Kamer kunnen ook politieke impasses in de Tweede Kamer blijkbaar toch ineens worden doorbroken.

Vorige week stemde deze Kamer ook met overgrote meerderheid voor de Motie Koffeman van de Partij voor de Dieren die beoogt de subsidies van 11,4 miljard op de idiote hout bijstook in kolencentrales stop te zetten.

Een motie, die de fractie van GO als eerste fractie medeondertekende, en die daarna snel brede steun kreeg. Alleen de VVD stemde uiteindelijk tegen.

Voorzitter ... in de Eerste Kamer begint de victorie!

Laten we deze nieuwe herwonnen politieke dynamiek van de Eerste Kamer nu voortzetten. Vandaag bespreken we de voorgenomen belastingmaatregelen van het Kabinet Rutte voor 2020.

Onze fractie heeft de plannen uitgebreid bestudeerd en beoordeeld. We kunnen de maatregelen samenvatten als **“Too Little, Too Late”**.

Waar we op dit moment getuige van zijn in de Nederlandse politiek is een systeem dat totaal vastloopt in zijn eigen modellen, in doorgeschoten micro-management en in ondoordringbare zelfgecreëerde juridische jungles.

Als je - zoals wij - ook veel mensen spreekt buiten Den Haag dan hoor je dat veel mensen het idee hebben dat de politici in Den Haag met een soort virtual reality spel bezig zijn. Ze lijken gevangen in een absurdistisch toneelstuk waar niks is wat het lijkt en alles onnavolgbaar is geworden.

De politiek heeft de aansturing van dit land zo nodeloos ingewikkeld en gecompliceerd gemaakt dat de politiek nu zelf niet meer lijkt te beseffen wat men aan het doen is.

Het systeem is veel te complex gemaakt, onnodig complex, wellicht vaak nog wel met goede bedoelingen maar het resultaat lijkt nergens op.

Een self-inflicted stikstofcrisis die de economie lam dreigt te leggen, een beleid dat resulteert in stagnerende koopkracht voor grote groepen Nederlanders.

Gepensioneerden die gekort worden terwijl de pensioenkassen uitpuilen met meer dan 1.400 miljard euro (bijna 2 x ons nationaal inkomen).

Een absurd lage rekenrente die geen enkel ander vergelijkbaar land hanteert, een ingewikkeld belastingsysteem met allerhande toeslagen die ook nog eens resulteren in een veel te hoge marginale belastingdruk.

We hoorden vorige week in een briefing van de Raad van State met o.a. VVD-prominent Staatsraad Frank de Grave dat de marginale belastingdruk hierdoor zelfs kan oplopen tot 127% in bepaalde gevallen.

Van elke euro die mensen extra verdienen raken ze 1 euro 27 kwijt aan belasting en gederfde toeslagen. Voorzitter, dat kan natuurlijk nooit de bedoeling zijn.

Hoe heeft dit toch allemaal zo ver kunnen komen vragen miljoenen Nederlanders zich af.

De laatste tijd zijn ineens allerlei politici op zoek naar parallellen uit het verleden om de problemen van vandaag te verklaren en oplossingen te zoeken. De Gouden Eeuw, de Middeleeuwen, de vorige eeuw, van alles horen we voorbijkomen.

Maar de huidige periode waar Nederland nu in verkeert doet meer denken aan het midden van de 19e eeuw toen de Gouden Eeuw al lang en breed achter ons lag en er een lammlendige mentaliteit over Nederland neerdaalde en de dynamiek en het ondernemerschap van de periode daarvoor ineens helemaal verdween.

Deze periode is later aangeduid als de periode waar in ons land de “**Jan Salie geest**” heerste...

Nu had ik toevallig nog dit vergeelde boekje uit 1895 van Potgieter in de kast staan met zijn vertelling over “**Jan, Jannetje en hun jongste kind**” uit 1842, een allegorie voor het Nederland in die lamledige periode.

Op oudejaarsavond van 1841 zit het gezin bij elkaar met zonen **Jan Compagnie, Jan Crediet, Jan Contant** en **Jan Cordaat** maar het zorgenkind is de jongste zoon **Jan Salie** die symbool staat voor de verloren gegane ondernemerszin en de achtergebleven innovatiedrift

Of zoals Potgieter het beschreef: “**Jan Salie, de patroon van alle slaapmutsen, soepjurken en sloffen, een slempdrinkende slungel, met een slappe ‘houding.’**”

Uiteindelijk vond Potgieter de oplossing door Jan Salie weg te stoppen in een hofje met oude dames zodat het ondernemende gezin zich vervolgens weer kon herpakken.

Voorzitter, momenteel leven we weer in een vergelijkbare periode, een zelfgenoegzaam naar binnen gekeerd politiek systeem dat worstelt met problemen die het zelf creëert, een gebrek aan elan en een situatie van vooral op de winkel passen en risico's mijden.

Een waar oerwoud van Planbureau's maakt nu de dienst uit en de politiek hobbelt er braaf achteraan.

Het Centraal Planbureau, het Planbureau voor de Leefomgeving, het Sociaal Cultureel Planbureau om er maar een paar te noemen. Je vraagt je soms af de Sovjet-Unie in z'n hoogtijdagen wel zoveel Planbureaus had als Nederland nu telt.

De economische dynamiek lijkt sinds een jaar of 10 in Nederland wel verdwenen. En die moet terug, en dat kan ook! Om te beginnen door te zorgen dat werken en ondernemen weer **ECHT** gaat **LONEN!**

Daar is alleen wel wat meer voor nodig dan het belastingplan dat vandaag voorligt waarin een beetje aan de metertjes wordt gedraaid voor kleine verbeteringen, veel rituele dansen over een procentje hier en een procentje daar en twee cijfers achter de komma.

Wat nu nodig is is drastische versimpeling van het belastingstelsel en tegelijkertijd een stevige reparatie van de koopkracht slachting die is aangericht door de kabinetten Rutte de afgelopen jaren.

De collectieve lastendruk blijft maar stijgen en gaat nu richting 40%, niet vertoond sinds de dagen van het Kabinet den Uyl dat “leuke dingen deed voor linkse mensen” in de jaren '70.

En de coalitie, VVD en CDA voorop, laten het allemaal maar als een natuur fenomeen over zich heen komen.

Ze staan erbij en kijken er naar!

Zie ook de cijfers die het CPB die gisteren publiceerde. De koopkracht groei blijft ongeveer tot het oneindige op nul zelfs volgens het Centraal Planbureau. Helaas vrees ik dat deze voorspelling van het CPB bij het huidige kabinetsbeleid wel uitkomt.

Tegelijkertijd wordt wel de staatsschuld steeds verder teruggedrongen naar niveaus die eigenlijk macro-economisch gezien te laag zijn, dat zeg ik niet, dat zijn de woorden van President Klaas Knot van De Nederlandsche Bank.

Terwijl de Nederlandse staat voor het eerst in onze geschiedenis geld toe krijgt als ze geld leent zijn de kabinetten Rutte als een dolle aan het aflossen geslagen omdat ze gefixeerd zijn op een Zalm-norm uit een ander tijdperk en niet in staat het beleid adequaat en tijdig aan te passen aan de nieuwe economische realiteit.

De investeringen blijven in Nederland al geruime tijd achter. De politiek ziet dit ook, maar door een gebrekkige economische analyse komt men op het idee dat de overheid maar allerlei investeringen moet gaan plegen in de private sector om de investeringen omhoog te krijgen.

Zoals met het onzalige Invest-NL fonds van Wouter Bos die eerder vandaag van deze Kamer carte blanche kreeg om 2,5 miljard naar eigen goedgevonden uit te gaan geven aan toekomstige transitie fiasco's.

Voorzitter, waarom blijven de investeringen achter?

Omdat de besteedbare inkomens van miljoenen Nederlanders achter blijven. Ondernemers gaan pas investeren als ze omzetgroei verwachten en die zien ze pas als de mensen meer geld te besteden krijgen.

Onderschat hierbij ook vooral niet het psychologische effect van verwachtingen die door de politiek gewekt worden. Juist hier gaan de kabinetten Rutte vaak de mist in.

Men timet de maatregelen verkeerd, schatte de gedragseffecten van de consumenten en de bedrijven fout in of nog erger, men verergert zelfs nodeloos de situatie door evident foute beleidskeuzes te maken.

Voorzitter, het is al gememoreerd vanochtend, dit kabinet voert een **JoJo-beleid** waar investeerders geen business case op kunnen bouwen.

Onderschat bijvoorbeeld niet wat de Wet verbod Kolen bij elektriciteits-productie voor imago-schade aanricht voor de betrouwbaarheid van de Nederlandse overheid bij buitenlandse investeerders.

Gloednieuwe kolencentrales die vele miljarden hebben gekost en net in gebruik zijn en tot de efficiëntste en milieuvriendelijkste ter wereld behoren worden na een paar jaar – de

facto – buiten gebruik gesteld door het wanbeleid van VVD-minister Wiebes.
Kapitaalvernietiging op grote schaal, daarvoor moet je tegenwoordig bij de VVD zijn.

Voorzitter, mensen zijn niet gek en gedragen zich niet altijd zoals in een spreadsheet op het Ministerie van Financiën wordt voorspeld. **Reflexivity** noemt men dit concept dat gehanteerd wordt in de financiële wereld. Economische actoren passen hun keuzes aan, aan het overheidsbeleid.

Ze zijn geen willoze Excel-hokjes in een model die precies doen wat de Minister van ze verwacht. Met deze gedragseffecten en verwachtingen moet veel meer rekening gehouden worden in het fiscale beleid.

Mij bekruipt steeds meer het gevoel dat de bewindslieden in het Kabinet Rutte dit volstrekt onvoldoende onderkennen.

Daarom mijn vraag aan de Minister van Financiën, welke concrete stappen gaat hij nemen om een einde te maken aan dit onvoorspelbare JoJo-beleid.

Voorzitter,

Wat moet er dan nu WEL gebeuren om de huidige “**Jan Salie**” mentaliteit te keren.

Allereerst een versimpeling van het veel te complexe belastingstelsel.

De toeslagen - ooit ingevoerd door VVD-Minister Zalm in het Kabinet Balkenende-II waren bedoeld voor maximaal 1 miljoen schrijvende gevallen voortkomend uit de Haagse obsessie om van alle Nederlanders het “Koopkrachtplaatje” tot 2 cijfers achter de komma te micro-managen. Maar nu zijn het 6 miljoen Nederlanders geworden, het systeem is totaal uit de hand gelopen.

Het betere is vaak de vijand van het goede is het gezegde dat hier opgeld doet Voorzitter.

Het is al eerder in dit debat gememoreerd, het belastingstelsel is dermate ingewikkeld dat de meeste mensen door de bomen het bos niet meer kunnen zien en denken laat dan maar.

De Staatssecretaris zei onlangs dat hij hoopt dat het toeslagenstelsel over 10 jaar niet meer bestaat. Onze fractie is verheugd dat de Staatssecretaris onze diagnose van de problemen op dit punt deelt. Mijn vraag aan de staatssecretaris is dan ook wanneer hij realistisch gezien denkt een versimpeling van het belastingstelsel gerealiseerd te hebben.

Het huidige fiscale stelsel ondermijnt de economische groei en de arbeidsproductiviteit.

Daarom moet er een drastische versimpeling worden doorgevoerd met hogere heffingskortingen, lagere tarieven en een fikse snoeioperatie in het toeslagenstelsel zodat het weer **ECHT** gaat lonen om te werken en ondernemen en zodat het aanwezige potentieel in Nederland weer volop de ruimte krijgt om zich te ontplooien.

Dit kunnen we ook financieren door fors op de uitgaven voor het openbaar bestuur te bezuinigen. De bestuurlijke dichtheid in Nederland is erg hoog, dat kan best wat minder. Uit de CPB-cijfers die gisteren bekend gemaakt werden zagen we in de breakdown van de collectieve lastendruk op pagina 10 dat maar liefst 10% van deze collectieve lastendruk op het conto komt van de post “openbaar bestuur”. Meer dan EUR 70 miljard per jaar. Alleen de zorg en de sociale zekerheid drukken zwaarder op de collectieve lastendruk.

De enige sector die enorm gegroeid is onder de kabinetten Rutte is de overheid. Ten kostte van de private sector. Dat moet omgebogen worden de komende jaren zodat er weer meer geld bij de Nederlandse burgers terecht komt.

Daar gaat GO zich de komende jaren voor inzetten

met **concrete** en **constructieve** oplossingen

voor meer **dynamiek** en **draagkracht** in Nederland.

Dank u!